

אלא, לוקה העד הזומם מלקות ארבעים.

במהלך סוגיית הגמרא.⁽⁵⁾

והטעם והמקור למלקות הללו, יתבאר

ב. אם אמרו העדים הזוממים:

לדעת אם יתנו לו תרומה, וכמה יתנו. ועוד, שמצד "דינא דגרמי" מחייבים רק כשהפסידו בפועל, אך בזממה הרי לא נעשה הנזק בפועל, אלא החיוב הוא על הזממה להזיק, ורחמנא אמר "כאשר זמם לעשות", שחייבים העדים רק כשזממו להפסידו בידיים, ולא "כאשר זמם לגרום", שאם רק זממו לגרום לו הפסד ממון בצורת "גרמא בנוקין" אין הם חייבים מדין עדים זוממים.

והריטב"א כתב, ש"לא בריא היזקא, וגרמא הוא, דמי יימר דיהבו ליה". ועל כך הביא הריטב"א את הדרשה "כאשר זמם לעשות" ולא "כאשר זמם לגרום".

ונמצא, שנחלקו רבותינו הראשונים, האם לפטור עדים זוממין על גרמא, ידעינן מסברא או מקרא.

עוד כתב הריטב"א, וזה לשונו: כיון דלא מקיימין בהו הזממה בעיקר סהדותיהו, בפסול בן גרושה — לא מקיימין להו [נמי הזמה] בהא, במתנות כהונה. דלא מקיימין בהו הזמה לחצאין. וכדאמרינן בגמרא, "ועשיתם לו", ולא לזרעו [ולכן לא מקיימים את ההזמה גם בן].

והרמב"ן הוסיף בתירוץ זה ראייה — "שהרי אף לבניו של נדון זה היה מפסיד, ואינו חייב לשלם להם כלום".

והריטב"א ביאר עוד, שהתשלום עבור הפסד הממון הוא דבר שאינו קצוב, אלא עומד להתגלות במשך הזמן, כשתמנע ממנו האפשרות לקבל מתנות כהונה. ו"כאשר זמם" עושין רק ב"מידי דקיין", שאפשר לעשות כן מיד.

ותמה שער המלך, מדוע שלא ישלמו את מה שכבר אכל ממתנות הכהונה, שהוא דבר קצוב, והם באו לחייבו עתה להחזיר את מה שאכל, לכהנים אחרים?

לפסול לכהונה את אשתו של עד זומם ישראל או את זרעו מחמת "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", כאשר לו עצמו אין הפסול נוגע, שהרי גם בלי עדותו הוא אינו ראוי לכהונה, בהיותו ישראל, ואין לו עצמו שום נפקותא בפסול זה, ולכן אין צורך לגילוי הפסוק שעד זומם ישראל אינו פוסל את אשתו ואת זרעו לכהונה.

ועיין לעיל בהערה הקודמת בדברי הגבורת ארי, שאפילו לרש"י היינו מקבלים עדות של עד ישראל לגבי פסול כהונה, ולא נחשב הדבר כעדות שאי אפשר להזימה מאחר סוף סוף הוא לוקה.

וכן כתב הב"ח בריש עמוד ב. אך הדבר תלוי בשני תירוצי התוס' בד"ה מעדיין.

5. הקשו התוס', הרמב"ן והריטב"א: למה לא נקט התנא בכגון שהעידוהו שהוא ממזר, או שאר פסולי קהל.

התוס' תרצו, שנקט פסול כהונה, משום שעסק התנא בבת כהן, כמבואר בגמרא.

ואילו הרמב"ן וריטב"א תרצו, דנקט מילתא דשכיחא טפי.

ועוד תרצו, שנקט דוקא פסול כהונה, כדי להשמיענו, שעל אף שהפסידו לכהן ממון במתנות כהונה, אין מקיימים בהם הזמה, ולוקין ארבעים.

ובטעם שאינם משלמין הפסד מתנות כהונה שזממו להפסידו, כתב הרמב"ן כיון ש"גרמא בעלמא" הוא.

חדא, שלא "ברי היזקא", ולכן אין לדונו מצד "דינא דגרמי", שהוא חיוב ממוני עבור כל גרם נזק. לפי שהחיוב מצד דינא דגרמי הוא רק במקום שברורה מידת הנזק, וכאן אי אפשר